Talentas, atlaikęs karą ir kelionę per vandenynus: Australijos lietuvio, grafiko Viktoro Simankevičiaus 105-osioms gimimo metinėms atminti

Šiais metais sukanka 105 metai nuo žinomo grafiko Viktoro Simankevičiaus (1921–2006 m.) gimimo. Jo kelias į meną ir tolimąją Australiją susipynė su sudėtingais Antrojo pasaulinio karo įvykiais: vengdamas karinės tarnybos ir okupacijos, V. Simankevičius išvyko studijuoti Dailės ir amatų mokykloje (*École des Arts et Métiers*) Freiburge, o vėliau, 1949 m., iš Neapolio laivu išplaukė į Australiją ir įsikūrė Melburne. Nepaisydamas pirminės privalomosios darbo prievolės, jis greitai įsitraukė į spaustuvės ir grafikos darbus, o savo meniniu talentu bei lengva, impresionistiška ranka darė tiesioginę įtaką namų aplinkai.

Dr. Gražina Pranauskienė | Pasauliolietuvis.lt

Asmeninio archyvo nuotraukos

Tėvo pėdomis pasekė ir jo sūnus Mindaugas Simankevičius – grafikos dizaineris, skaitmeninio meno, tapybos ir muzikos kūrėjas. Pokalbyje su dr. Gražina Pranauskiene M. Simankevičius dalijasi prisiminimais apie tėvo virtuvėje gimusius

žaibiškus eskizus, jų abiejų santykį su kūrybine erdve, veiklą Australijos lietuvių bendruomenėje ir asmeninius meninius ieškojimus – nuo pikselių manipuliacijų iki dzeno ramybės menininkų rezidencijoje Japonijoje.

Koks buvo Jūsų tėvo, grafiko Viktoro Simankevičiaus kelias į Australiją?

Tėvas pasitraukė iš Lietuvos vokiečių užpuolimo metais. Jis turėjo puikų pasiteisinimą – galimybę studijuoti meną (iš pradžių Miunchene, vėliau Vienoje), tad visą Antrojo pasaulinio karo laikotarpį, kai vyko šaukimas į kariuomenę, jam pavyko išvengti tarnybos tiek Vokietijos, tiek Rusijos, tiek Italijos pajėgose. Jis tiesiog laikėsi pacifistinių nuostatų ir vengė bet kokių su karu susijusių veiksmų. Karui baigiantis, tėvas pradėjo Freiburge lankyti prancūziško pavyzdžio *École des Arts et Métiers* (Menų ir amatų mokyklą), kuriai vadovavo Telesforas Valius ir Vytautas Jonynas. Gavęs diplomą, jis išvyko į Neapolį (Italija), nes buvo girdėjęs, kad iš ten plaukia laivai, gabenantys pabėgėlius į „laisvąjį pasaulį“. Lietuvoje jo niekas nebelaukė: visa šeima buvo išvykusi, išskyrus seserį, persikėlusią gyventi į Lenkiją.

Viktoras Simankevičius | Asmeninio archyvo nuotr.

Neapolis suteikė galimybę ištrūkti iš karo nuniokoto pasaulio griuvėsių, išvengti okupacijos gimtinėje ir galimų represijų. Laivai plaukė į Šiaurės ir Pietų Ameriką bei Australiją. Kartu su draugais tėvas apsistojo Benito Musolinio kariuomenės vadovybės būstinėje. Fašistinis diktatorius Musolinis valdė Italiją nuo 1922 iki 1943 m. Būtent tame pastate tėvas su draugais Pranu Repšiu ir Henriku Šalkausku laukė progos išplaukti. Po trijų dienų įlipo į laivą „SS Skaugum“ ir netrukus suprato, kad plaukia į Australiją. 1949 m. gegužės 31 d. atvyko į pagrindinį Viktorijos valstijos uostą „Port Melburne“.

Naujieji imigrantai buvo nedelsiant išvežti į laikinąją stovyklą Bonegiloje, centrinėje Viktorijos dalyje. Ten vyko skirstymas, kas ir kur atliks privalomą dvejų metų darbo prievolę Australijos vyriausybei. Iš pradžių Melburne, kur žmonės buvo skiriami atlikti nekvalifikuotą ar mažai kvalifikuotą darbą, tėvas – kaip dailininkas – nebuvo išsiųstas į darbo stovyklas, o paskirtas į lengvesnį darbą gamykloje (konkrečiai – prie detalių apdorojimo). Baigęs privalomąją tarnybą, įsidarbino spaustuvėje „Lampson Paragon“. Štai kokia buvo tėvo gyvenimo tolimame žemyne pradžia.

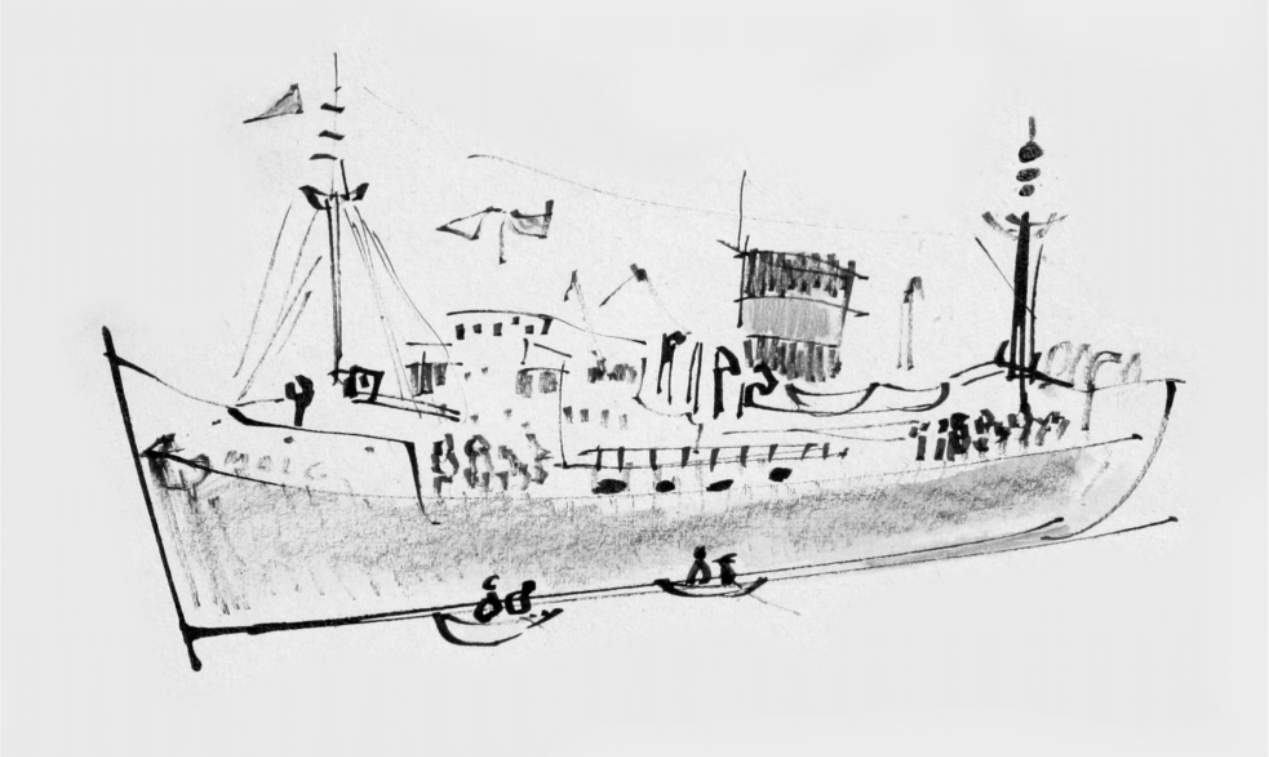

The SS Skaugum
- Pen and ink, various dates

Pakeliui į Australiją Sueco Kanalo uoste | Viktoro Simankevičiaus piešinys

Ar tėvas turėjo įtakos tavo gyvenimui ir kūrybai?

Tikrai taip. Jis buvo tikras meistras, gebantis vos keliais vikriais brūkšniais perteikti veido išraišką ir laikyseną. Mane žavėjo žaibiškas eskizų gimimas ir tai, kad vos kelios linijos palikdavo labai stiprų įspūdį. Jo ranka judėjo lengvai ir impresionistiškai – vaikystėje mėgau stebėti, kaip po vakarienės jis piešia virtuvėje. Mūsų nedideliuose namuose virtuvės stalas buvo vienintelė vieta, kur jis galėjo dirbti.

Sau pasižadėjau: jei kada nors tapsiu menininku, turėsiu daugiau erdvės! Jis manęs daug nemokė – mūsų bendravimą ribojo tai, kad jis dirbo laisvai samdomu dailininku, o aš lankiau mokyklą, – tačiau jo gebėjimas žaibiškai nupiešti veidus ir figūras visam laikui įsirėžė man į atmintį. Iki šiol ant savo namų sienų laikau daugybę jo darbų; tam tikra prasme jie tapo mano tapybos pagrindu.

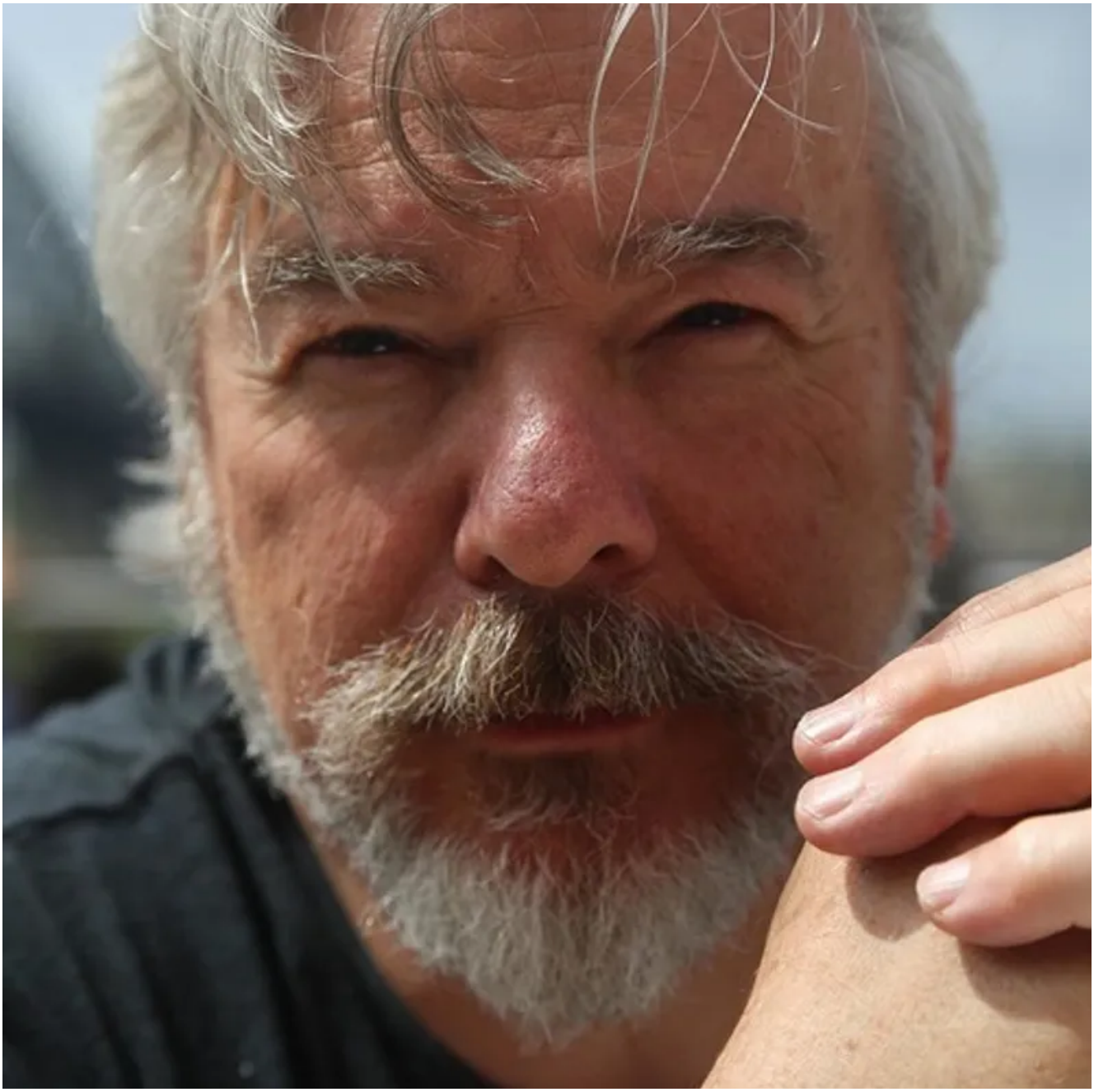

Mindaugas Simankevičius | Asmeninio archyvo nuotr.

Mindaugas Simankevičius “Green Bamboo” 1400 x 700mm

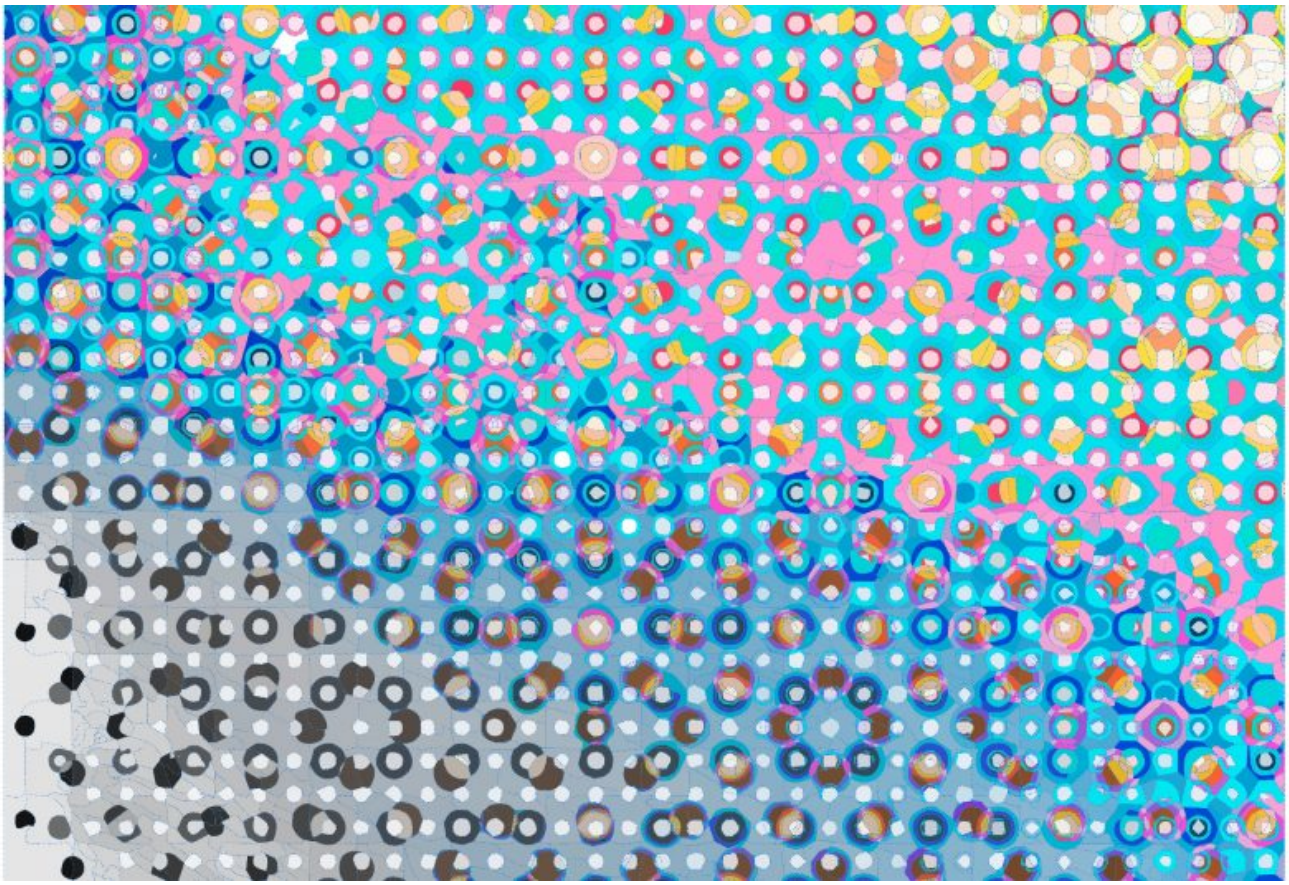

Mindaugas Simankevičius „Vector Dots pink“

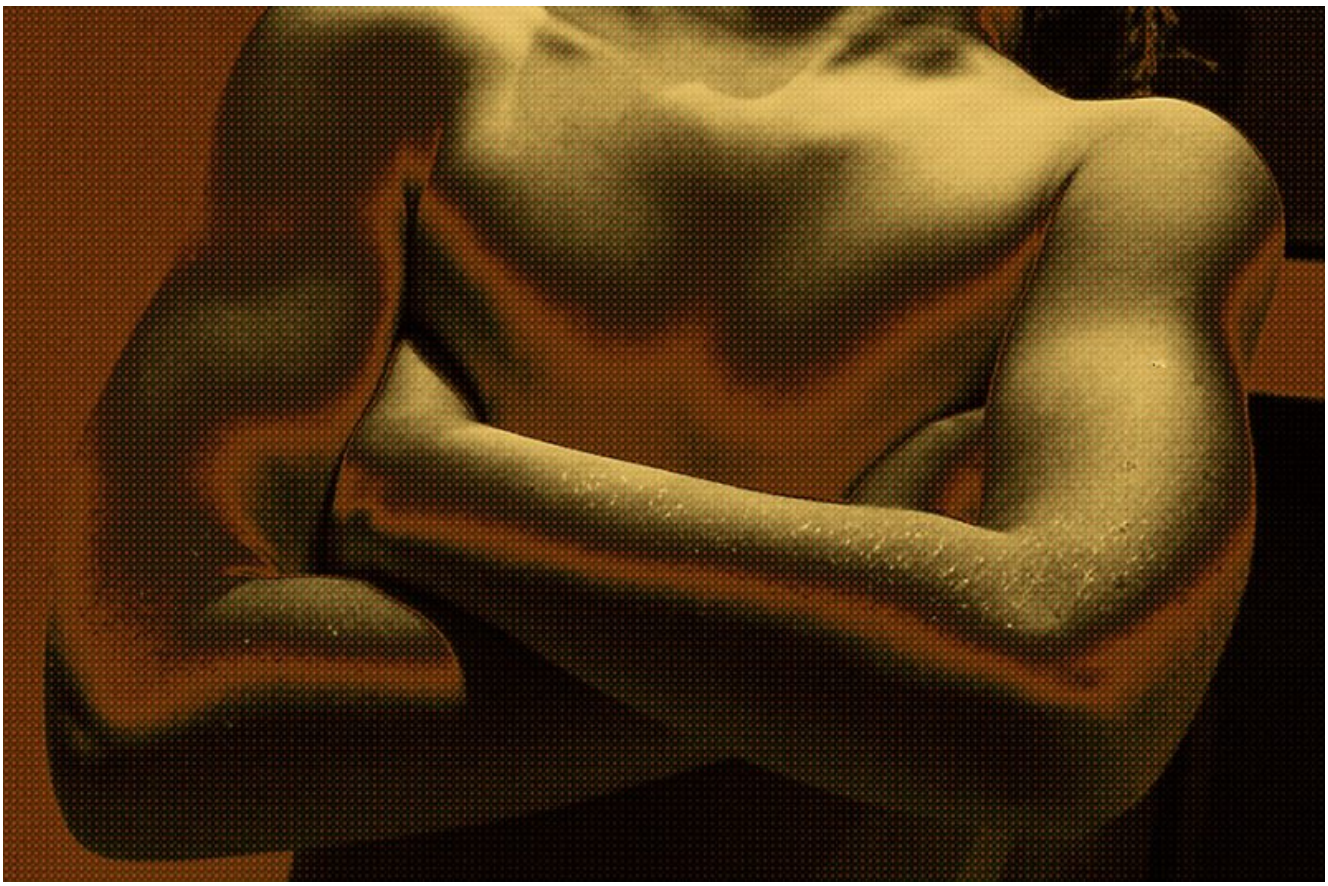

Mindaugas Simankevičius „Golden Torso“ 1000 x 1000 mm

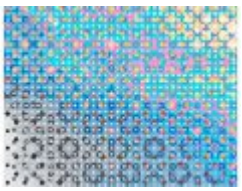

Viktoras buvo aktyvus Australijos lietuvių bendruomenės narys. Ilgainiui kai kurie tautiečiai atitolo nuo lietuvybės puoselėjimo, bet jis iš visuomeninės veiklos nepasitraukė iki gyvenimo pabaigos. Tu taip pat seki jo pėdomis. Bendruomenė – kaip šeima su kylančiais ginčais ir nesusipratimais. Kaip tau pavyksta derinti kūrybiną ir visuomenines pareigas?

Tai yra tapę kasdienybe: kai tenka imtis darbo, susijusio su pašaukimu, viskas

vyksta natūraliai. Mano karjera grafikos srityje ir nuosava grafinio dizaino ir spaudos paslaugų įmonė leido vienu metu dirbti su įvairiais klientais: kurti logotipus, lankstinukus, žurnalus, maketus bei reklamas, o atsiradus internetui – ir interneto svetaines. Darbas su daugybe klientų reiškė vienu metu derinti įvairias užduotis ir ieškoti sprendimų atliekant skubius užsakymus, o tai reikalavo lankstumo ir ilgų darbo valandų.

Lietuvių bendruomenės veikla yra savanoriška (*pro bono*); kadangi ji laikosi savanorių pastangomis, jaučiu, kad geriausiai galiu prisidėti savo įgūdžiais tenkindamas bendruomenės grafinio dizaino poreikius. Padedu kurti vizualinį identitetą – pavyzdžiui, ALD renginiams „ALDienos“ (tiek Melburne, tiek Sidnėjuje), leidiniui „Melburno žinios“ (kuriu viršelius), taip pat marškinėliams, reklaminiams stendams, logotipams ar plakatams. Žinoma, taip pat kuriu ir prižiūriu Australijos lietuvių bendruomenės svetainę *australianlithuanians.org*.

Kalbant apie kūrybinę veiklą, ji buvo būtina derinant klientų poreikius su mano paties kūrybiniais ieškojimais – reikalavo laiko ir erdvės. Iš pradžių tam skyriau vakarus ir savaitgalius, o išėjęs į pensiją šiai veiklai atsidaviau visiškai. Man pasisekė turėti tris studijas: vieną – darbui kompiuteriu, antrą (nedidelę) – tapybai ir „kūrybiniam chaosui“, o trečią – nuolat paruoštai muzikos instrumentų erdvei. Čia groju ir kuriu garsinius peizažus naudodamasis klavišiniais instrumentais bei sintezatoriais – tai veikiau laisvalaikio užsiėmimas nei darbas. Kaip ir tėvas, rytiniams tapybos seansams užsiimu virtuvės stalą. Mano partnerė Julija suteikia man šią laisvę, tačiau prireikus nuo stalo visiškai nukraustomi eskizų sąsiuviniai, teptukai, dažai ir kiti darbo įrankiai bei likučiai.

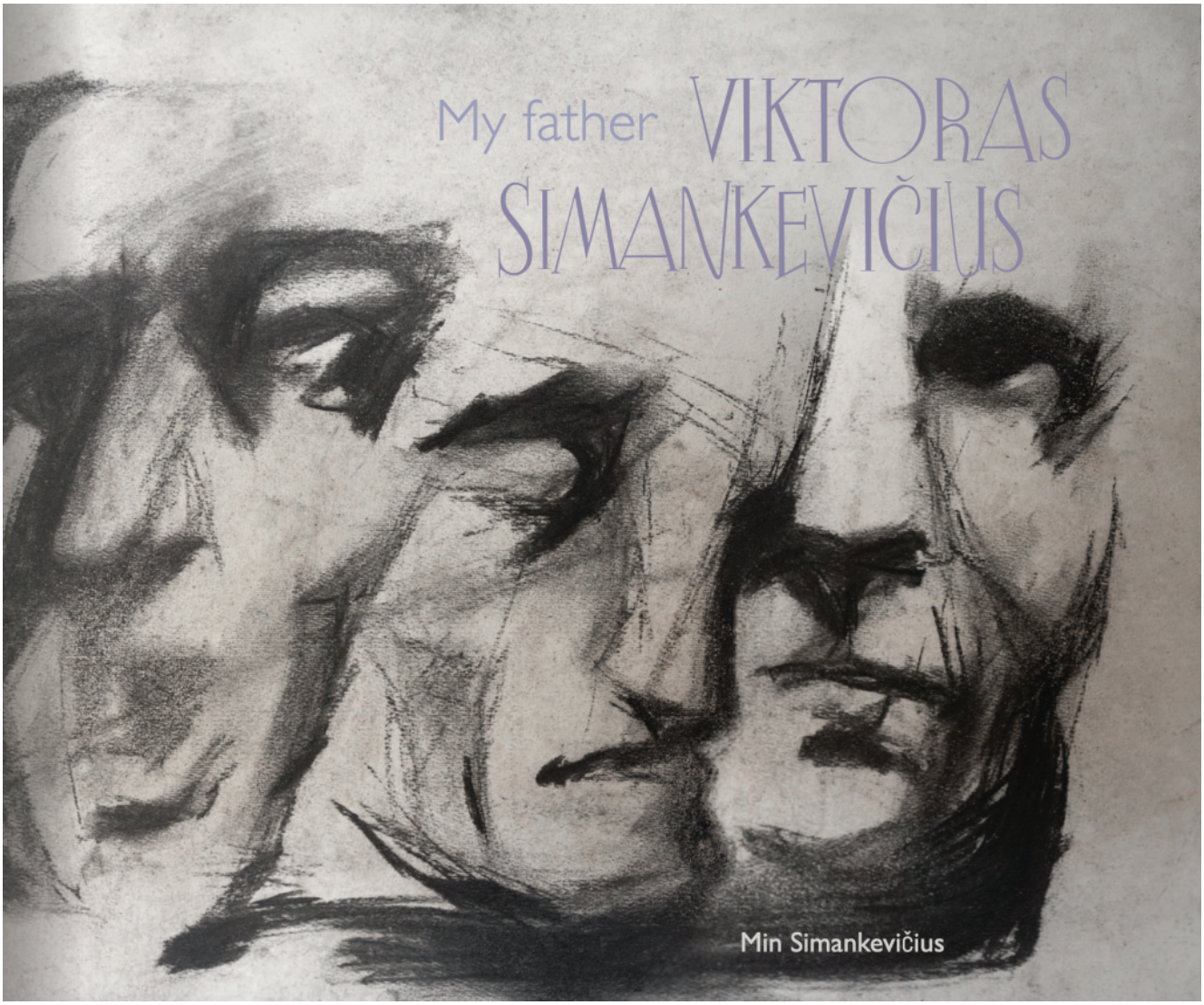

Viktoro Simankevičiaus piešinys sūnaus Mindaugo knygos viršelyje

Papasakok, kaip su laiku keitėsi tavo požiūris į savo meną ir kaip tai paveikė kūrybą. Jau ne pirmą kartą stažuojiesi Japonijoje. Ar po šių metų apsilankymo atsirado naujų polėkių ir kaip juos žadi įgyvendinti?

Nuo pat skaitmeninio amžiaus pradžios mane žavėjo viskas, kas susiję su pikseliais. „Photoshop“ buvo viena pagrindinių programų, naudotų mūsų komerciniame kūrybiniame procese, ir ji tapo neatsiejama mano kūrybos priemone. Pradėjau tyrinėti pikselių teikiamas galimybes; tai atvedė prie skaitmeninės fotografijos ir jos manipuliacinio apdorojimo. Gryniausia savo forma fotografija yra akimirkos fiksavimas, tačiau aš ją naudoju kaip pagrindą naujam kūriniui kurti – ji nustoja būti tiesiog dokumentu ir tampa šviesos bei judesio tyrinėjimu, formos transformacija ir bandymu atrasti naują vizualiąją kalbą.

Laikui bėgant skaitmeninis menas ėmė mane erzinti, nes galutinis rezultatas –

atspaudas ant plokščio paviršiaus – man atrodė pernelyg plokščias. Todėl, atsiradus daugiau laisvo laiko, pasinėriau į tapybą ir mažų trimačių objektų kūrimą – tiesiog norėjau atitrūkti nuo kompiuterio, pajusti tekstūrų grožį ir tą nuostabų laisvės pojūtį, kurį suteikia dažai. Neseniai turėjau puikią galimybę mėnesį praleisti menininkų rezidencijoje netoli Fukuokos (Kiūšiū sala, Japonija); ten šiek tiek tapiau, tačiau pagrindinį dėmesį vėl skyriau fotografijos manipuliacijoms (žr. pridėtus pavyzdžius) ir videokūrybai. Didžiausia šios rezidencijos vertybė buvo atsiribojimas nuo blaškančių veiksnių – aplinkoje nebuvo nieko, išskyrus kitus menininkus ir mano pašaukimą. Tai buvo tikra „Dzen“ akimirka mano gyvenime.

Linkime tolesnės kūrybinės sėkmės.

Ačiū už pokalbį.